

BOĞAZIÇI YALILARI

ABDÜLHAK ŞİNASI
HİSAR

KKTC

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

FEN – EDEBİYAT FAKÜLTESİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ

FULYA SAVANT

IV C ŞUBESİ

950304

Tezin Danışmanı: Doç. Dr. Bülent Yorulmaz

Lefkoşa/Kıbrıs Haziran 1999

İçindekiler

Önsöz.....	3
Giriş	4
Yazarın hayatı	6
Kılık kıyafet ile ilgili unsurlar.....	11
Kılık kıyafetle ilgili unsurların açıklaması.....	13
Vasita ile ilgili unsurlar.....	21
Vasita ile ilgili unsurların açıklaması.....	23
Genel indeks.....	25
Kaynakça	28

Önsöz

Bu bitirme tez çalışması Yakın Doğu Üniversitesi Fen – Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümü Yeni Türk Edebiyatı kapsamı dahilinde yapılmıştır.

Bu çalışma ile Abdülhak Şinasi Hisar' ın Boğaziçi Yalıları, adlı romanın Aralık 1954 tarihli baskısı ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Bu kapsam içerisinde bilinmeyen kelimeler çıkartılıp tahlil edilmiştir.

Bu çalışmada beni yönlendiren her türlü yardım ve eleştiriyi esirgemeyen bitirme tezi danışmanın Doç. Dr. Bülent Yorulmaz'a teşekkür ederim.

Giriş

Boğaziçi Yalıları' nda yazar içinde doğup büyüdüğü Rumelihisarı' ndaki kendi yalıları ile, sık sık gidip geldikleri Kanlıca' daki yeğenlerinin yalısı etrafında II. Abdülhamid devri yalılarının iç dünyalarından ve burada yaşayan insanlardan bahsediyor.

Yalılara tarihi ve estetik bir gözle bakmaktan çok, onları çocukluk hatıralarının ışığı altında canlandırılan yazar, daha fazla, yalıların içlerini dolduran geçmiş zaman eşyalarıyla, mânevi çehrelerini meydana getiren insanlar ve bilhassa kadınlar üzerinde durur.

Yazara göre Boğaziçi' nde teneffüs edilen mânevi hava, insan ruhunu saran bütün pislikleri temizlemeğe kâfi gelir. Burada hayat oldukça sessiz ve derinden yaşandığı için, akşamları birlikte çöküveren hüznün saatleri dışında, zaman mefhumunun adeta hiç farkına varılmaz.

Yazarın çocukluk dünyasını büyüleyen Kanlıca' daki yalı ve bu yalıda yaşayanlar ise, aslında, büyük medeniyetimizin haşmetiyle, Boğaziçi' nde yaşayan tarihin birer sembolüdür. Aile fertlerinin hepsini yaşlı kadınların meydana getirdiği bu yalı halkına hayata bağlayan tek bağ, din disiplini, ahiret inancı ve içinde yetişmiş oldukları medeni üsluptur.

Boğaziçi' nin derin ve ruhları olgunlaştıran ikliminde büyümüşlerdir.

Boğaziçi' nde mevcut müesses nizam hayatın her köşesinde öylesine sinmiştir ki, ermeni ve diğer misafir yabancı kadınların sandal gezintilerine çarşaf giyerek, yabancı erkeklerin, meselâ Pierre Loti' nin iki çifte bir kayık içinde başına fes geçirerek geldikleri görülür. Kanlıca' daki yalıda küçük Abdülhak Şinasi' yi büyüleyen, masala benzeyen ve tek başına hayale dalmabilen bir eski zaman odası vardır. Küçük çocuk, geçmiş zamanla ilgili hulyalara dalmak, kaybolan zamanın içinde dolaşmak istedikçe, yalnız başına bu havuzlu odaya kapanır. Eski zamanları düşünmek, kaybolan hatıraların rüyasını yaşamak alışkanlığının yazarda böylece daha çok küçük yaşlarda başlamış olduğunu görüyoruz.

Yazar, kitabın “ Yıkılan Yalı” bölümüyle, yalılarla birlikte hiçbir acıma duyulmaksızın yok edilen, satılan ve dağıtılan bir medeniyete kendince bir ağıt yakar. Abdülhak Şinasi Hisar'ın “Boğaziçi Yalıları” adlı eseri üzerine çalışmam, uzun süreli bir çalışma olmasına rağmen çok zevkli ve bilgi verici bir çalışma olduğuna inanıyorum Boğaziçi yalıları çok güzel akıcı bir üslupla tasvir edilmiştir. Okunması rahat bir romandır. Yazar Boğaziçi manzarasını tasvirleriyle adeta gözler önüne seriyor.

ABDÜLHAK ŞİNASI HİSAR **(1888 – 1963)**

İstanbul' da (Rumelihisarı) doğdu. Şinasi ile Abdülhak Hamit' e hayran olan babası, ona bu iki şairin isimlerini birleştirerek vermiştir: Abdülhak Şinasi.

Galatasaray Sultanisi' ni bitirdikten sonra Paris' te Ecole Libre Des Sciances Politiques' te okudu. (1905 – 1908) Paris' te öğrencilik yıllarında Genç Türkler' in siyasi toplantılarına katıldı. Ünlü Fransız yazar ve şairleriyle (Maurice Barres, Jean Moreas, Emil Faguet ve Anatole France) tanıştı. Fransız öğrenci derneklerinde üye olarak bulundu.

1908 de yurda dönerek 1928 e kadar bazı yabancı şirketlerde çalıştı. Daha sonra Hariciyeci olarak, yurt içi ve yurt dışı memurluklar yaptı. 1948 de İstanbul' a döndükten sonra yalnız eserleriyle meşgul oldu.

Ömür boyunca evlenmemiş olan A. Şinasi, çocukluk ve gençlik yıllarını Boğaziçi' nde geçirmiştir. Candan bağlı olarak birçok eserlerine çevre ve konu edindiği Rumelihisarları' ndaki yalıları, 1918 de yazmıştır. Yazar 1948 den sonra, ömrünü Cihangir' de geçirmiştir. A.Şinasi Hisar 3 mayıs 1963'te vefat etmiştir.

Abdülhak Şinasi Hisar varlıklı ve kültürlü bir aileden gelmiş ve öyle bir ortamda yetişmiştir. Huzur, düzen ve incelik dolu bir çevrede geçen çocukluk yılları, bütün eserlerinin kaynağıdır.

Şinasi, Fransız edebiyatında derin bilgi sahibi olduğu kadar, Türk edebiyatının eski yeni bütün safalarını da yetki ve zevk ile benimseyip anlatan bir yazardır. Eski şiirimizin çok güzel mısra ve beyitlerini topladığı Geçmiş Zaman Olur Ki... adlı bir şiir güldestesi vardır. Dostu ve hayranı olduğu Ahmet Haşim, Yahya Kemal, Nigâr Hanım, Mehmet Rauf ve Pierre Loti' ye dair en güzel yazı ve eserlerden bir kısım, A. Şinasi' nin kaleminden çıkmıştır.

Şinasi' nin sosyal görüşleri: “ Milliyetçilik” kelimesiyle özetlenebilir. Nitekim ölümünden sonra Dünya gazetesinde (31 Mart – 12 Nisan 1967) yayınlanan hatıralarına “ Bir Milliyetçinin Not Defteri” adını koymuştur.

Hisar, Makale, Hatıra, Roman, Büyük ve Küçük Hikaye, Monografi türlerine girebilecek yazılar ve eserler vermiştir.

1921 den beri (ilkin Dergâh dergisinde) yazdığı Makale' lerinin çoğu edebiyat ve sanat üstünedir. Bunlar gazete ve dergilerde kalmıştır. Monografi ve inceleme yazıları' nın bir kısmı kitap halinde çıkmış, bir kısım ise İstanbul ve Pierre Loti (1958) Yahya Kemal'e Veda (1959) Ahmet Haşim Şiir ve Hayatı (1963)adlı eserler

olmuştur. Bunlar birer kuru inceleme eseri olarak değil, hatıra çeşnisinde yazılmışlardır. Abdülhak Şinasi' nin romanlarından sonra en önemli eserleri “ Boğaziçi Medeniyeti” etrafında yazılmış hatıralardır. Boğaziçi Mehtapları (1943)Boğaziçi Yalıları (1954) Geçmiş Zaman Köşkleri (1956) adlı kitaplardan toplanan bu hatıralar, bir bakıma, altmış yıl önceki İstanbul hayatlarını bir romanı, ayrıca Boğaziçi' nde en yüksek derecesine ulaşmış kültür, yaşama ve tabiat güzelliklerinin yorumları, tahlil ve tasvirleri sayılmalıdır. Bu eserler yalıları, mehtapları, saz âlemleri, şehriye, ünlü ve ünsüz kişileri, paşaları, beyleri, uşakları, türlü kadın giyimleri, hayat anlayışları ve yalıların iç düzeni ile tasvir ve tahlil edilen Boğaziçi, en fazla şahsiyet taşıdığı bir zamanda, yani 20. yüzyıl başlarında ele alınmıştır. Her şey bir “ geçmiş zaman” havası içinde, bir masal edasında verilmiştir. Yazarın mutlu çocukluk dünyası içinden, hiç bozmaksızın çıkardığı tasarılar, duyular ve hayaller, çekici bir üsluba bürünmüştür. O âlem çocukluğunda yaşamamış ve duymamış olanların dikkatinden kaçabilecek bambaşka ve derin bir gözle, semt ve manzaralarının baş döndürücü lezzetini bize sunar. Bir sanat büyücüsü gibi, çevre ve insanların, yalnız güzel ve hayali yanlarını gösterir.

Abdülhak Şinasi Hisarı' ın Roman veya Büyük Hikaye denebilecek üç eseri vardır: Fahim Bey ve Biz (1941), Çamlıcadaki Eniştemiz (1944), Ali Nizami Bey' in Alafrangalığı ve Şeyhliği (1952).

1921 den beri yazıları çıkan A. Şinasi, asıl ününü bu romanlarla (bilhassa 1942 C.H.P Roman Mükafatı' nda derece alan Fahim Bey ve Biz) kazanmıştır. Almanca, Fransızca ve başka dillere de çevrilen Fahim Bey ve Biz' den sonra A. Şinasi Hisar, Türk roman yazarının en büyüklerinden biri sayılmıştır. A.Şinasi Hisar' ın romanlarına belki tahlil ve düşünce romanı denebilir. Fakat onun eserlerini, bildiğimiz roman çeşitlerini birine katmak zordur. Alışılmış romanlardan apayrı bir teknik ve tahkiye tarzı denemiştir.

Ruh ve madde tahlillerinde büyük ustalığı olan A. Şinasi, edebiyatımıza izlenimci (impressioniste) romanın en güzellerini kazandırmıştır.

Şinasi' nin romanları, başlıca bir olay etrafında toplanamaz. İnce ruh tahlillerini meydana getiren küçük ve karmaşık vakalardan kurulur. Haşim'e göre Romanda, esas vaka değil, şahıs, muhit, cemiyet, hayat, his, ve fikirleridir. Vaka, bunları duyurmaya yarayan ayrı bir vasıtaadır.

A.Ş. Hisarı' ın roman kahramanları, çok yüzlü, çok hüviyetli kişilerdir. Herkese, bazen akıllı, bazen deli görünürler. Kuruntulu, çekingen, hayalperesttirler. Aşırı ve tuhaf tasarılar peşinde ömür geçirirler.

Abdülhak Şinasi, kahramanlarına, istediği kalıbı, düşünce veya eğilimi vermek isteyen değil, tersine onların karakter ve meyillerine uymaya çalışan özlü bir romancıdır. Çünkü insanı anlatmak zor bir iştir. O kendine bağlı robotlar yapmaktan sakınmıştır. Bu yüzden, kişilerinin iç ve dış davranışlarına bağlı kalmış, onları dikkatle inceleyip kendi tasavvurlarını da katarak yazmayı tercih etmiştir.

Şinasi, romanlarına çevre olarak, altmış yıl önceki İstanbul' un Çamlıca, Adalar, ve Boğaziçi gibi hem zengin hem deniz kıyısına (veya yakınına) düşen hem şahsiyetli, hem de Türk muhiti olan semtlerini seçmiştir. Çevreyi tasvir ederken kendi duygu ve hayallerini katmaktan geri duramaz. Panteist (mutasavvuf) bir bakışla süzdüğü manzarayı ve nesneleri, çokluk, canlı varlıklarmış gibi ele alır. Çevrenin insan duygularından ayrılamayacağına inanmıştır. Zaman ise A.Şinasi'nin romanlarında bir kahraman (yaşayan bir kişi) gibidir.

Kılık Kıyafet İle İlgili Unsurlar

A

Apulet	22
Atlas Kuşak	26
Ayakkabı	65

Ç

Çarşaf	48,52,75,96
Çepken	26
Çorap	26
Çuha	26

D

Düğün esvabı	48
--------------	----

E

Elbise	26
Esvap	65

F

Ferace	12,16,48
Fes	26,52,53

G

Gömlek	26
--------	----

H

Hind şalı	21
Hotoz	96, 97, 111

K

Kumaş	85
-------	----

Kurdele 96

P

Peçe 48, 96

R

Redingot 52

S

Sargı 75

Ş

Şal 12

Şalvar 26

Y

Yaşmak 48, 97

Yemeni 26

KILIK KIYAFET İLE İLGİLİ UNSURLARIN

AÇIKLAMALARI

ATLAS: Hindistan' da dokunmuş altın ya da ipek işlemeli, çiçekli, çizgili düz ipek kumaş. Atlas, ipeğin kendine has parıltısını en iyi yansıtan dokumalardandır. Genellikle düz renkte olur. İki tür Atlas, dokuma vardır. Atkı ipekleri saklı kalıp, çözgü ipeklerinin tamamı kumaşın yüzünden kalırsa çözgü atlası, atkı ipeklerin tamamı kumaşın yüzünde kalırsa atkı atlası adını alır. En eski dokumalardan olan atlası, doku yerinin Hindistan olduğu öne sürülür. Atlas, Osmanlı sarayı giyiminde önemli bir yer tutuyordu.

ÇEPKEN: Çuhada yapılmış ve gömlek üstüne giyilen uzun kollu giyecek.

ÇUHA: İnce, sık ve tüysüz olarak dokunan elbiselik ve döşemelik yünlü kumaş.

Osmanlılar devrinde İstanbul, Bursa, Şam, Edirne ve Selanik' te çuha dokuyan fabrikalar vardı. Bu fabrikalarda çuhalar 7 renk üzerine dokunur, cins ve desenlerine göre poturlu, mor, miski, gibi adlarda anılırdı.

Esvap: Giysi, elbise

Ferace : 1. Kadınların dışarı çıkarken giydikleri kollu, uzun ve genellikle bol, mantoya benzer üstlük.

2. İlimiye sınıfından olanların giydiği bir tür biniş (ulema feracesi de denir.)

3. Ferace somur kürk, yakasına ve önlerine somur kürk geçirilmiş ferace, boyu, ayak bileklerini örten, uzun kollu ve geniş bir rob ve arkaya dökülen, dönemin modasına göre büyüyüp küçülen geniş bir yakadan oluşuyordu. Genellikle çuha ya da softan yapılmakla birlikte 19.yy' da fantazi kumaşlar da kullanılmaya başlandı. Boyun çevresi ve önleri çeşitli şerit ve dontellerle süslenir, asıl özelliğini bahriyeli yakasına benzeyen ve üzeri giyenin ekonomik durumuna göre çeşitli biçimlerde bezenen yakası oluştururdu. Bu yakanın bazı dönemlerde pelerin gibi yerlere değin uzandığı ve süslenmesinde aşırılığı kaçıldığından devlet tarafından nizamnameler çıkartıldığı bilinmektedir. Genellikle koyu renklerden yapılmakla birlikte bazı dönemlerde al, gülkurusu gibi parlak renklerde moda olmuştur. Her kesimden kadının kullandığı bu üstlük, mutlaka yaşmakla birlikte giyilirdi. İlimiye sınıfından olanların ferace giymeye başlaması 1848' de yapılan rütbe değişiklerden sonradır.

Ferace osmanlı saltanatının sonuna değin kullanılmıştır. Bu tür feracelerin bedeni ve kolları çok geniş olur, resmi törenlerde giyilenleri sırma ile işlenirdi. Yakasına ve önüne kürk geçirilmiş olanları da vardır. Genellikle çuhadan yapılır, gençlerin giydiği feracelerin kolları daha kısa olur, boyuna kısa ve geniş bir yaka eklenirdi. Kol kenarları ve yaka sırmayla işlenirdi. Tanzimat döneminde önce bu tür feraceler sarayda da giyiliyordu.

Fes: Kırmızı çuhadan yapılan, püsküllü ya da, kesik koni biçimli başlık.

- Fes ibiği, fesin tepesine açılan, küçük deliğe yerleştirilen 2- 2.5 cm boyunda, ince boru biçimli parça
- Fes kalıbı, fesi şekillendirmek ya da düzgün durmasını sağlamak amacıyla kullanılan, çeşitli ölçülerle göre yapılmış kalıp.
- Fes püsküllü , fesin tepesine tutturulan ipek yada ibrişimden yapılmış püskül.
- Fes renkği, koyu kırmızı, şarap rengi.
- Fes tablası fesin tepesini örten yuvarlak kısım.
- Dal fes, üzerine sarık sarılmadan kullanılan fes.
- Fabrika kalıbı fes, kalıba sokulmadan kullanılan fes.

- Fino fes, küçük boyutlu fes.
- Geçme fes, kulakları örtecek biçimde giyilen geniş kaplı fes.
- Hafiye fesi, Abdülhamit II. Döneminde kullanılan nar çiçeği renkli fes.
- Şılık fes, Avusturya' da yapılan bir tür fes.
- Tabla fes, yassı ve tepesi geniş fes.

PEÇE: Bazı memleketlerde kadınların sokakta yüzlerini örtmek için kullandıkları ince tül.

Kadınların sokağa çıktıkları zaman yüzlerini erkeklerden saklamak için kullandıkları peçe daha çok islam memleketlerinde yaygındır.

REDİNGOT: 1. Eskiden etekleri önde birleşen uzun ve bol erkek giysisi

2. Bugün bele oturan palto.

17.yy sonlarından başlayarak İngiltere' de birincilikle ve yağmurdan korunmak amacıyla giyilen ve 1975' e doğru Fransa' da kullanılmaya başlanan redingot, önden düğmelenen arkasında ve yanlarında yırtmaç bulunan bol bir montodur.

Redingot 19.yy' da erkeklerin 20.yy başına kadar giydikleri bir şehir giyisi haline geldi. Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında da giyildi. Bir ara resmi tören giyisi olarak kabul edildi. Daha sonra kullanılmaz oldu.

Şal: 1. Genellikle Hintlilerle' in İranlılar' ın türban, kemer olarak kullandıkları yada omuzlarını örttükleri uzun kumaş parçası.

2. Omuzları örtmeye yarayan tek ya da çift katlı, kumaştan ya da örgüden üçgen biçimdeki atkı

- Tiftik yünüyle dokunan ince bir tür kumaş.
- Omuz ya da boyun atkısı olarak yapılmış yazma. Üzerine şal deseni basılmış yazma.
- Çekin şalı, bazı yörelerde, özellikle türkmen giyiminde alan bağlama şalı; şaldan yapılmış alın çatısı.
- Şal örneği, boylar üzerinde bir iğne ya da at kuyruğu kılı ile yapılan düzensiz ve dairemsi hareketlerde elde edilen ebrulara verilen ad.

Şal yaka, önde, yaka, açlığında başlayarak yükselen ve uçları ensenin ortasında birleşen, yuvarlak biçimli, iki parçadan oluşan yaka. Şal genellikle keşmir keçisinin yünüyle dokunur. İpek karıştırılarak dokunanları da vardır. Daha çok çubuklu olur, çubukluların arasında çiçek, özellikle de badem motifi bulunur.

En değerli şallar Hindistan ve İran' da üretilenlerdir. Bunlar dokunduğu yere göre hint şalı, acem şalı, lahor şalı, şalı kaşan vb. Adlar alır. Anadolu' da Görünen şallar, ünlüdür Eski' den şal, dört arşın boyunda, iki endaze eninde top olarak yapılırdı. Daha kalıcı olan Kirma şalları giyisilik ve örtülük olarak kullanılır, serpmeye çiçekli Trablus şallardan kuşak yapılırdı. Görün şalları düz olarak dokunur ve elbise yapımında kullanılırdı. En ince ve değerli olanı Lahor Şalıydı. Şal eski dönemini yitirmekle birlikte bugün de üretilmekle ve en değerli kumaşlar arasındaki yerini korumaktadır.

Şalvar : Vücudun belden aşağı bölümünü örten, bacaklara geçirildikten sonra bir uçkurla bele bağlanan, geniş ağı ve bol giyim eşyası.Şalvar, çok eski dönemlerden bu yana Anadolu' da kullanılan bir giyim eşyasıdır. Batı etkisiyle yoğunlaş 19.yy' a değin her sınıftan kadın ve erkek tarafından giyilmiştir. Bugün de Anadolu' nun bir çok yöresinde yaygın bir biçimde kullanılmaktadır. Erkek şalvarları genellikle çuhadan ya da kaşmir, şalı vb. Yünlü kumaşlarda yapılır, uçkurla bele bağlanır. Eskiden şalvarbent denen enli uçkurlar kullanılıyordu, bunların işli olanları da vardır. Kadın şalvarlarında ise her türlü kumaş kullanılır.

Ağının altta yada yukarıda olması, genişliği, ayak geçecek yerlerin daralması ya da bilezikli, lastikli olması vb.'yy göre değişik şalvar kesimleri vardır. Kadın şalvarlarda uçkur yanında içten geçirilmiş lastik de kullanılmaktadır.

Yaşmak: 1. Eskiden kadınların feraceyle birlikte kullandıkları ince kumaştan yapılmış iki parçalı baş ve yüz örtüsü.

2.Yaşamak tutunmak, yaşamak bağlamak. Cuna yaşmak, bir tür ince tülbentten yapılmış yaşmak.

Yaşmak, çeşitli ince kumaşlardan yapılır, kapalı ve açık yaşmak adı verilen iki türde bağlanırdı. Kapalı yaşmakta, yaşmağın alt parçası ikiye katlandıktan sonra kaşların üstünde baş ve alın sarılır, kenarları feracenin içine alınırdı. Açık yaşmakta ise alt ve üst yaşmak yalın kat bağlanır, üst yaşmak alın üzerinden sarılırdı. Açık yaşmak yüzü belli eder. Alt yaşmağı çeneden başa, üst yaşmağı baştan çeneden başa, üst yaşmağı baştan çeneye doğru dolayarak ya da yaşmak tutunulurdu.

Osmanlılar döneminde kadın sokağa giyimi olarak uzun süre kullanılan ferace ve yaşmak 19.yy' ın sonlarına doğru çarşafın yaygınlaşmasıyla giderek ortadan kalktı.

Yemeni: 1. Üzeri elle boyanarak ya da kalıpla basılarak desenlendirilmiş, genellikle kadın baş örtüsü olarak kullanılan Hindistan' dan geldiği için bu ad verildi. Kenarları kıvrılıp oya dikilerek kullanılır. Baştan kadın başörtüsü olmak üzere yağlı, mendil vb.de yapılır.)

2. Salma yemeni, üçgen biçiminde katlanıp arkası serbest kalacak biçimde başa bağlanmış ve uçları alın üzerinde düğümlenmiş yemeni.

Vasıta İle İlgili Unsurlar

A

Araba	66
At	66

B

Balık kayığı	28
Boğaziçi kayığı	27
Boğaziçi vapuru	59

D

Dümenli sandal	28
----------------	----

G

Gemi	15
------	----

H

Hantal sandal	54
---------------	----

İ

İki çifte kira sandalı	28
------------------------	----

K

Kayık	9, 16, 18, 19, 25, 26, 27, 28, 29, 38, 42, 47, 48, 50, 51, 52, 53, 56, 66, 95, 96, 102
Kik	48, 52
Kira kayık	47

O

Otobüs	65
Otomobil	65, 66

P

Posta vapuru 35

S

Sal 40

Sandal 28, 34, 35, 38, 40, 47, 48, 49, 50, 53

Ş

Şirketi Hayriye Vapuru 60, 109

Şirket Vapuru 58, 59

T

Tramvay 65

Ü

Üç çifte kayığı 52, 53

V

Vapur 36, 42, 58, 66, 110

VASITA İLE İLGİLİ UNSURLARIN AÇIKLAMALARI

Dümenli Sandal: Dümen seyir halindeki deniz taşıtının rotasını belirlemeye ya da manevra hareketlerini kolaylaştırmaya yarayan aygıttır. Çoğunlukla gövdenin dışında, kıç bölümünde bulunur. En yaygın kullanılan dümen türü, ön ucundan kıç bodoslamaya asılan, düz ve düzgün yüzeyli ağaçtan ya da metalden yapılmış askılı dümendir. Dümenler, dümen yelpazesinin iki yanına etkiyen su basıncının farklılığı ilkesine dayalı olarak çalışır. Dümen belirli bir yöne çevrildiğinde sandalın seyir hızına bağlı bir su kuvveti yelpaze üzerinde etkir ve bu kuvvet kıç bölümünü ters yöne doğru ilerek sandalın rotasında sapıtır. Sandallarda dümen, dümen yekesi, denilen bir kol yardımıyla yönetilir. Daha büyük teknelerde ise hidrolik, buharlı ya da elektrikli kumanda düzeneklerinden yararlanılır.

Hantal: Kocaman, iri, kaba görünüşlü şey için kullanılır. Biçimsiz, hantal masallar, koltuklar.

Ör: Hantal gemi, dalgada güçlkle doğrulan gemi.

Kik : Düşey bir kış bodoslamasıyla ve su düzeyindeki düz bir bordayla belirginleşen, düz dipli, hafif tekne, (4 ile 6 kürek içeren kik, kısa bir direk ve küçük bir yelkenle de donatılabilir.)

Şirket-i Hayriye Vapurları: Hayriye' ye bağlı vapurlardır. Şirket-i Hayriye ; Tanzimat döneminde kurulan osmanlı denizcilik işletmesidir.

Tramvay: Yol üzerinde çıkıntı yapmayacak biçiminde döşenmiş özel raylarda hareket eden yolcu taşıtı. Genellikle tek, bazen birden fazla vagonludur. Hareket çoğunlukla bir elektirik motoruyla sağlanır.

Türkiye' de ilk kez İstanbul' da 1871' de işlemeye başlayan atlı tramvay 1909' da elektirikli hale getirildi.

GENEL İNDEKS

A	
Apulet	22
Araba	66
At	66
Atlas kuşak	26
Ayakkabı	65
	28
B	
Balık kayığı	28
Boğaziçi kayığı	27
Boğaziçi vapuru	59
	50
	48
	47
Ç	
Çarşaf	48, 52, 75, 96
Çepken	26
Çorap	26
Çuha	26
	85
	60
D	
Düğün esvabı	48
Dümenli sandal	28
	85
E	
Elbise	26
Esvap	65
	47
	3
F	
Ferace	12, 16, 48
Fes	26, 52, 53
	3
G	
Gemi	15
Gömlek	26
	30

[
Mantal sandal 54
Mind şalı 21
Motoz 96, 97, 111

ki çifte kira sandalı 28

K
Kayık 9, 16, 18, 19, 25, 26, 27, 28, 29, 38, 42, 47, 48,
50, 51, 52, 53, 56, 66, 95, 96, 102
Kik 48, 52
Kira kayık 47
Kumaş 85
Kurdele 96

O
Otobüs 65
Otomobil 65, 66

Ö
Örtü 85

P
Peçe 48, 96
Posta vapuru 35

R
Redingot 52

S
Sal 12
Sandal 28, 34, 35, 38, 40, 47, 48, 49, 50, 53
Sargı 75

Ş	
Şal	12
Şalvar	26
Şirket-i Hayriye Vapuru	60, 109
Şirket Vapuru	58, 59

T	
Tramvay	65

Ü	
Üç çifte kayığı	52, 53

V	
Vapur	36, 42, 58, 66, 110

Y	
Yaşmak	12, 48, 97
Yemeni	26

Kaynakça

**Büyük larousse
Meydan larousse
Ana Britannica
Temel Bbritannika
Türk Edebiyatı Ansiklopedisi
Abdülhak Şinasi Hisar “ Bütün eserleri I”**